

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2006, sp. zn.: 32 Odo 303/2005

I za situace, kdy se mandant zavázal v mandátní smlouvě poskytovat mandatáři měsíční paušální odměnu v určité výši za provedené úkoly, platí, že mandatáři vzniká nárok na úplatu ve smyslu § 571 odst. 2 a § 574 odst. 4 obch. zák. pouze za řádně vykonanou (řádne uskutečněnou) činnost. Z pouhého označení úplaty jako paušální nelze proto dovozovat, že by mandatáři náležela úplata i v případě nevykonání žádné činnosti, byť vinou mandanta.

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky

rozhodl v senátě složeném v právní věci žalobkyně M. S., s.r.o., zastoupené advokátem, proti žalované K. a.s., zastoupené advokátkou, o zaplacení 91 500,- Kč, vedené u Okresního soudu v Hradci Králové pod sp. zn. 18 C 24/2003, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. října 2004, č.j. 25 Co 104/2004-59, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. října 2004, č.j. 25 Co 104/2004-59, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobkyně se podanou žalobou domáhala po žalované zaplacení částky 91.500,- Kč za měsíc březen 2003 jako předpokládaného ušlého zisku ve výši měsíční paušální odměny dohodnuté v mandátní smlouvě uzavřené mezi účastníky.

Okresní soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 21. listopadu 2003, č.j. 18 C 24/2003-35, žalobu v celém rozsahu zamítl a rozhodl o nákladech řízení. Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně byla mezi účastníky dne 8. července 2002 uzavřena mandátní smlouva, v níž se žalobkyně jako mandatář zavázala zastupovat žalovanou jako mandanta v rozsahu plné moci v celním řízení na Celním úřadu v H. Za provedenou činnost se žalovaná zavázala poskytovat žalobkyni paušální odměnu ve výši 91.500,- Kč měsíčně, přičemž v článku 5 předmětné smlouvy byla sjednána dvouměsíční výpovědní lhůta s účinností od prvního dne měsíce následujícího po doručení výpovědi druhé smluvní straně. Mandátní smlouva byla ukončena ke dni 31. března 2003 na základě výpovědi žalované, která také ke dni 27. února 2003 odvolala předmětnou plnou moc k zastupování. Podle zjištění soudu prvního stupně žalobkyně pro žalovanou za poslední měsíc platnosti mandátní smlouvy - březen 2003 žádnou činnost nevykonala, žalovaná žalobkyni žádnou práci na základě mandátní smlouvy nezadala a ani jí neposkytla žádnou součinnost.

Soud prvního stupně považoval v souzeném sporu o náhradu škody za zásadní posouzení otázky, zda se žalovaná dopustila protiprávního jednání svou nečinností, kdy v době platnosti mandátní smlouvy - v březnu 2003 - nezadala žádný úkon žalobkyni, aby tato mohla úkoly vyplývající z mandátní smlouvy řádně plnit. Podle závěru soudu prvního stupně nešlo o tzv. exkluzivní smlouvu, na základě níž by byla žalovaná povinna využívat pro předmětné celní řízení pouze služeb žalobkyně. Za tohoto stavu dospěl k závěru, že žalovaná nezadáním žádného celního řízení žalobkyni k vyřízení, ačkoli celní řízení v předmětné době prováděla, neporušila žádnou svou smluvní povinnost. Za situace, kdy žalobkyně neprokázala protiprávní jednání žalované a tím ani příčinnou souvislost mezi vznikem škody a protiprávním jednáním žalované, žalobu pro nedůvodnost zamítl.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 6. října 2004, č.j. 25 Co 104/2004-59, změnil zamítavý rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalované uložil zaplatit žalobkyni částku 91 500,- Kč a náklady za řízení před soudy obou stupňů.

Podle odvolacího soudu bylo v žalobě vylíčené rozhodné skutečnosti možné podřadit nejen pod hmotněprávní ustanovení upravující odpovědnost za škodu, jak učinil soud prvního stupně, ale také pod hmotněprávní ustanovení upravující plnění ze smlouvy. V odůvodnění rozsudku dále uvedl, že mezi účastníky šlo o mandátní smlouvu podle § 566 a násl. obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), přičemž dohodnutá částka 75.000,- Kč + daň z přidané hodnoty (dále též jen „DPH“) byla žalobkyni žalovanou měsíčně poskytována bez ohledu na počet úkonů a rozsah činnosti žalobkyně v tom kterém měsíci. V článku 4 předmětné smlouvy je sice obsaženo ujednání, podle něhož uvedená cena náleží žalobkyni za provedené úkony, ze současné dohody o paušální úplatě, významu slova paušál a do té doby zavedené praxi mezi účastníky však bylo (v odůvodnění rozsudku patrně písařskou chybou uvedeno slovo „nebylo“) možné podle odvolacího soudu vyložit smlouvu jako celek tak, že placeno mělo být i tehdy, pokud žalobkyně žádné úkony nevykonala. Za tohoto stavu proto žalovaná žalobkyni platbu za měsíc březen 2003 dluží. Proto změnil zamítavý rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobě vyhověl.

Rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost opřela o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), z důvodu nesprávného právního posouzení věci. Tohoto pochybení se podle dovolatelky dopustil odvolací soud nesprávným výkladem obsahu předmětné mandátní smlouvy a ustanovení obchodního zákoníku tuto smlouvu upravujících.

Podle dovolatelky bylo jen na její vůli jako mandanta, zda v rámci uzavřené mandátní smlouvy mandatáře vyřízením svých záležitostí v celním řízení pověří či nikoli. Pokud tedy dala žalobkyni pokyn, aby v měsíci březnu 2003, kdy ještě běžela sjednaná výpovědní lhůta, pro ni žádnou činnost nevykonávala, neporušila tím žádnou svoji zákonnou ani smluvní povinnost, která by byla v příčinné souvislosti s ušlým ziskem na straně žalobkyně. Žalobkyně v souladu s tímto pokynem žádné úkony neprovedla, a proto jí nemohl vzniknout nárok na sjednanou paušální odměnu, která byla dohodnuta za provedené úkony, a nikoli za pouhou připravenost k jejich provedení. V této souvislosti poukázala na to, že v průběhu řízení žalobkyně netvrdila ani neprokázala, že by v březnu 2003 pro žalovanou nějakou činnost vykonávala, což ostatně prohlásili účastníci za nesporné i v protokolu o jednání ze dne 24. října 2003. I kdyby tak žalobkyně činila, bylo by to v rozporu s jejím výslovným pokynem, neboť žalobkyni vyzvala k

zastavení sjednané činnosti a k vydání všech dokladů. Žalobkyně sice v odvolání tvrdila, že pro ni v březnu 2003 vyřizovala celní doklady, i kdyby však bylo toto její tvrzení prokázáno, jednalo se by o novotu v odvolání nepřipustnou.

Dovolatelka dále tvrdí, že při uzavírání smlouvy neměla v žádném případě vůli platit sjednanou paušální odměnu i za situace, kdy pro ni žalobkyně v jednotlivém měsíci žádnou činnost nevykoná. Argumentujíc významem slova paušál podle slovníku cizích slov zastává názor, že ze samotného významu tohoto slova nelze dovést závěr o tom, že se v daném případě má jednat o odměnu sjednanou i pro případ, že žalobkyně pro ni žádné úkony neprovede.

Dovolatelka navrhl, aby dovolací soud odložil vykonatelnost rozsudku odvolacího soudu, který navrhl zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení.

Ve vyjádření k dovolání se žalobkyně s rozhodnutím odvolacího soudu ztotožnila a navrhl, aby dovolání žalované bylo zamítnuto. Žalobkyně je i nadále přesvědčena o tom, že její závazek zastupovat žalovanou při veškerých celních řízeních, jakož i její odpovědnost za jejich řádné provedení je nutné chápat jako povinnost po celou dobu trvání smlouvy, tedy i po výpovědní dobu. Pokud jí tedy žalovaná znemožnila plnit tyto povinnosti po dobu druhého měsíce výpovědní doby, porušila tím svou povinnost poskytnout součinnost k tomu, aby mohla závazek ze smlouvy plnit. Dále tvrdí, že v řízení písemnými doklady doložila, že úkony pro žalovanou činila ještě i po uplynutí výpovědní doby, přičemž oběma stranám bylo jasné, že obsahem závazku žalobkyně není jen samotné zastoupení žalované před celním úřadem, ale i veškerá související administrativa.

Dovolání je v této věci přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, a je i důvodné.

Dovolací soud nejprve zkoumal, zda řízení netrpí vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. (tzv. zmatečnosti), jakož i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny. Tyto vady, k nimž dovolací soud přihlíží v případě přípustného dovolání z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3, větu druhou, o. s. ř.), však dovoláním namítány nejsou a dovolací soud je z obsahu spisu neshledal.

Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumal v napadeném rozsahu (srov. § 242 odst. 1 o. s. ř.), jsa vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatelka obsahově vymezila (srov. § 242 odst. 3, větu první, o. s. ř.).

Právní posouzení věci je činnost soudu, spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná či nikoliv.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu sice správně určenou nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Právní názor odvolacího soudu, že z dohody o paušální odměně, významu slova paušál a do té doby fungující praxi mezi účastníky bylo možné mandátní smlouvu jako celek vyložit tak, že žalobkyně měla nárok na odměnu, i když žádné úkony nevykonala, shledává dovolací soud nesprávným, neboť takový závěr nemá oporu v žádném hmotněprávním předpisu, ani v předmětné mandátní smlouvě uzavřené mezi účastníky.

Podle ustanovení § 571 odst. 2, věty první, obch. zák. nevyplývá-li ze smlouvy něco jiného, vznikne mandatáři nárok na úplatu, když řádně vykoná činnost, ke které byl povinen, a to bez ohledu na to, zda přinesla očekávaný výsledek, či nikoliv.

Z tohoto ustanovení zcela jednoznačně vyplývá, že není-li účastníky ve smlouvě ujednáno jinak, je jedinou podmínkou pro vznik nároku mandatáře na úplatu jen jím řádně vykonaná činnost. Nejvyšší soud již v jiné obdobné věci v rozsudku ze dne 15. března 2005, č.j. 32 Odo 1056/2004-50, vysvětlil, že pokud mandatář činnost řádně nevykoná, a to z jakéhokoliv důvodu (třeba i pro okolnosti na straně mandanta), nemá na úplatu nárok.

Podle § 574 odst. 4 obch. zák. za činnost řádně uskutečněnou do účinnosti výpovědi má mandatář nárok na úhradu nákladů vynaložených podle § 572 a na přiměřenou část úplaty.

Podle ustanovení § 572 obch. zák. je mandant povinen uhradit mandatáři náklady, které mandatář nutně nebo účelně vynaložil na plnění svého závazku, ledaže z jejich povahy vyplývá, že jsou již zahrnuty v úplatě.

Z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu se podává, že odvolací soud nevzal ustanovení § 571 odst. 2 a § 574 odst. 4 obch. zák., která váží vznik nároku mandatáře na úplatu na řádně vykonanou (řádne uskutečněnou) činnost, v úvahu. I když jde o ustanovení dispozitivní (srov. § 263 odst. 1 obch. zák.), odvolací soud nijak nezduvodnil, že se od této zákonné úpravy smluvní strany odchýlily a kterým konkrétním ujednáním a s jakým obsahem se tak v uzavřené mandátní smlouvě stalo (i podle skutkově zjištěného stavu se žalovaná zavázala poskytovat žalobkyni měsíční paušální odměnu ve výši 91.500,- Kč za provedené úkony) a že vzhledem k odlišnému smluvnímu ujednání nelze tak uvedená zákonná ustanovení v souzené věci aplikovat.

Právního pochybení se však dopustil odvolací soud i při výkladu smluvního ujednání o paušální úplatě obsaženého v článku 4 předmětné mandátní smlouvy, jelikož ho neprovedl v souladu s výkladovými pravidly projevu vůle upravenými v § 266 obch. zák. a § 35 odst. 2 občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), když nezjišťoval úmysl jednajících stran při uzavírání mandátní smlouvy, třeba i výsledkem jednajících osob (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 6. června 2000, sp. zn. I. ÚS 220/98, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek č. 18, pod číslem 85). Pouhý odkaz odvolacího soudu na do té doby fungující praxi mezi účastníky (§ 266 odst. 3 obch. zák.) hodnotí dovolací soud jako zcela nedostačující, který navíc nekoresponduje ani se zjištěným skutkovým stavem věci (z obsahu spisu se nepodává, že by v některém z měsíců, kdy spolupráce účastníků podle uzavřené mandátní smlouvy probíhala, obdržela žalobkyně úplatu od žalované, aniž pro ni jakoukoli činnost podle uzavřené smlouvy vykonala). Ostatně sama dovolatelka v dovolání popírá, že by při uzavírání smlouvy měla vůli platit sjednanou paušální odměnu i za situace, kdy pro ni žalobkyně v jednotlivém měsíci žádnou činnost nevykoná.

Za situace, kdy odvolací soud zcela opomenul ustanovení § 571 odst. 2 a § 574 odst. 4 obch. zák. vážící vznik nároku mandátáře na úplatu podle mandátní smlouvy na řádně vykonanou (řádne uskutečněnou) činnost a kdy při výkladu předmětného smluvního ujednání o paušální úplatě nerespektoval výkladová pravidla projevu vůle obsažená v ustanoveních § 266 obch. zák. a § 35 odst. 2 obč. zák., nelze než uzavřít, že dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci [§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.] byl uplatněn právem.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.).

Dospěje-li soud v novém řízení k závěru, že nárok žalobkyně na úplatu za měsíc březen 2003 není dán, nezbavuje ho to povinnosti posoudit žalobní nárok z uplatněného titulu - z titulu náhrady škody. Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud (soud prvního stupně) závazný (§ 243d odst. 1, část první věty za středníkem, o. s. ř.).

O náhradě nákladů řízení včetně nákladů dovolacího řízení soud rozhodne v novém rozhodnutí o věci (§ 243d odst. 1, věta druhá, o. s. ř.).

Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně 25. ledna 2006